

Nationalpark Vadehavet

Havnebyvej 30

6792 Rømø

29. juni 2012

Høringssvar fra Dansk Ornitologisk Forening til Nationalparkplan Vadehavet 2013-18

Dansk Ornitologisk Forening (DOF) har med stor interesse læst nationalparkbestyrelsens forslag til Nationalparkplan 2013-18 og fremsender hermed sine kommentarer til planens målsætninger og indsatsområder.

DOF finder det afgørende, at Nationalpark Vadehavet igangsætter projekter, der genskaber og forbedrer den natur, som er selveste grundlaget for nationalparken og dens formidlings- og oplevelsesmuligheder. Nuværende lokale eller generelle beskyttelsesforanstaltninger har ikke hidtil kunnet sikre Vadehavets natur mod forarmelse. Det er således bekymrende, at ingen af de registrerede naturtyper i nationalparken har gunstig bevaringsstatus. Nationalparken mister således langsomt sin natur- og oplevelsesværdi, og der er brug for en fokuseret indsats fra alle parter.

Målsætning 1 og 2

DOF anerkender og noterer sig derfor med glæde, at planen i målsætning 1 og 2 er ambitiøs på naturområdet og udpeger en række specifikke naturtyper i Vadehavets i landskab, der alle har bestyrelsens bevågenhed, hvad enten disse i dag er prægede af intensiv drift eller er kendetegnet ved en højere grad af naturlig dynamik. En skarp opdeling mellem kultur- og naturlandskaber er særdeles vanskelig og giver sjælden mening i Vadehavet. I planen er det dog meget vigtigt netop at skelne mellem de saltpåvirkede områder og de inddigede, i dag ferske, arealer. Der er stort behov for naturforbedrende tiltag i begge landskabstyper, hvilket naturligvis skal påpeges i planen.

Marsken bør prioriteres

Et såkaldt kulturlandskab som marsken har således haft et særdeles højt naturindhold pga. det traditionelle samspil mellem de naturlige forhold og landbrugsformerne i regionen. I takt med at driftsformerne er moderniserede, er det særegne marsklandskab

Dansk Ornitologisk Forening

Vesterbrogade 138-140 • 1620 København V • Telefon 3328 3800 • E-mail dof@dof.dk • www.dof.dk
Danske Bank, reg nr. 4180 konto 4180634932 • CVR nr. 54 75 24 15

BirdLife
INTERNATIONAL

forandret og drives i stigende grad som et almindelig intensivt landbrugsareal. Da marsken kun i meget lille grad er beskyttet som eng eller overdrev via naturbeskyttelseslovens § 3, har det ikke været muligt at forhindre denne udvikling. Det traditionelle karaktergivende kulturlandskab er dermed i stærk forandring til noget mere gennemsnitligt, hvilket har stor betydning for flora og fauna. Også for de ellers EU-beskyttede fuglearter er de intensive driftsformer i nationalparken et stort problem. Således dokumenterede en DMU-undersøgelse i 2009, at 70 % af ynglefuglearterne i Vadehavet i tilbagegang, og selv om størstedelen af Vadehavet har status af EF-Fuglebeskyttelsesområde er arternes bevaringsstatus ikke forbedret siden områdernes etablering i 1994.

Link:

http://www.dof.dk/sider/images/stories/publikationer/doft/dokumenter/DOFT2009/nr3/waddensea_doft_03_09_77-92.pdf

DOF opfordrer derfor nationalparkbestyrelsen til at prioritere indsatsen for ynglefuglene i marsken, om end dette kræver både økonomiske, faglige og sekretariatsmæssige ressourcer samt positive lodsejere. Det er dog afgørende, at Nationalpark Vadehavet påtager sig opgaven som formidler og igangsætter af projekter. Naturligvis i samarbejde med myndighederne i forbindelse med Natura 2000-planlægningen, der i øvrigt vil understøtte nationalparkens formål betydeligt.

DOF støtter således varmt de generelle tiltag på arealerne, hvor levestederne forbedres, og naturlige processer genskabes via bl.a. mere naturlig hydrologi. Det er dog samtidig vigtigt, at forvaltningen forholder sig til artssammensætningen på de pågældende arealer og f.eks. tilpasser græsningstryk og vandstandsforhold til f.eks. særligt truede arter. Dette gælder også i andre landskabstyper i nationalparken, hvor bevaringsstatus for ynglefuglene er tilsvarende ugunstig, især på strande og strandenge.

Sammenfattende vil DOF udtrykke støtte til de nævnte indsatser under målsætning 1 vedr. kvaliteten i de væsentligste naturtyper:

Afgræsning som naturforbedring, forbedre forholdene især for engfugle, udarbejde en plan for særlig truet natur, øge naturindholdet i klitter og klitheder, øge viden om og forståelse af Vadehavets natur.

Planen nævner *afholdelse af temamøder* som et redskab til at styrke samarbejdet mellem forvaltning, formidling og lokalbefolkning. DOF mener, at bestyrelsen kan være mere ambitiøs på dette punkt og opfordrer til, at interessenterne bliver direkte involverede i projekterne, og at der ikke mindst tilknyttes faglig vejledning fra relevante forskningsinstitutioner.

Ligeledes anerkender DOF de beskrevne indsatser under målsætning 2 vedr. de kulturskabte naturarealer:

Forbedring af naturindholdet i de ferske enge (herunder bedre sammenhæng, genslyngning af vandløb, hævning af vandstand, tilskud til særlig drift, jordopkøb og – fordeling), øge naturindholdet i klæggravene, forbedre naturindholdet på de dyrkede arealer, fremme udvikling af- og information om støtteordninger, iværksætte forundersøgelser til større å-genopretninger.

Generelt mener DOF, at det vil styrke nationalparkplanen, hvis bestyrelsen opstiller mål for de forskellige bestande og naturtyper (i det mindste vejledende mål). Dette vil sikre en fokuseret forvaltning på de udpegede arealer. *At opstille mål* bør således kunne formuleres som en egentlig indsats i planen.

Hvad angår indsatsen vedr. en forvaltningsplan for gåsebestande (indsats 2.5) vil DOF påpege, at der allerede foreligger en række grundigt diskuterede anbefalinger under det trilaterale Vadehavsforum, hvor alle relevante parter har medvirket under udarbejdelsen. DOF støtter Vadehavsforums forslag om etablering af arealer, hvor gæssene sikres den nødvendige ro til at raste og fouragere mod udbetaling af et økonomisk tilskud til lodsejere. Konflikter med landbruget på andre arealer kan så imødegås med diverse skræmmeforanstaltninger.

Hvad angår indsatsen omkring klæggravens naturindhold er det vigtigt at påpege, at selv gode klæggrave ikke grundlæggende vil forbedre levevilkårene for de mest truede ynglefuglebestande i Vadehavet. Dertil er de tilstødende ekstensivt drevne engarealer for små. Foreningen skal derfor understrege, at klæggrave og små projektområder ikke modsvarer den generelle intensivering af landbrugsdriften i og udenfor nationalparken.

Klæggravene udgør dog vigtige refugier for især rastende/trækkende vand- vadefugle, og oplevelses- og formidlingsmulighederne er optimale. Hættemågekolonier og ynglemuligheder for f.eks. klyde er også betydningsfulde, og forbedring af klæggravene kan betragtes som en af de lavt hængende frugter for nationalparken. De ynglende engfugle behøver dog større sammenhængende ekstensivt drevne landbrugsarealer, hvis bestandene skal genetableres og sikres. Arealer, der naturligvis med fordel kan etableres *omkring* de forbedrede klæggrave eller genslyngede vandløb.

Nicheproduktion af fødevarer fra nationalparken og dens naturvenlige driftsformer er i denne forbindelse en erhvervsgren, som DOF bakker varmt op omkring. Ved udviklingen af lokale fødevarer bør der i høj grad fokuseres på disses natur- og landskabsvenlige baggrund, hvilket er et endnu stærkere brand, end når blot varen er ”lokalt produceret”.

Målsætning 3

Indsatserne vedr. nationalparkens karaktergivende landskabselementer og sikring/genskabelse af naturlig dynamik har DOF's store bevågenhed. De faglige konklusioner fra landets mest kompetente biodiversitetsforskere er meget klare: Der skal sikres større sammenhængende områder, hvor naturen og den fri dynamik har forsteret (*Danmarks natur frem mod 2020 - om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed*", Det Grønne kontaktudvalg 2012)

Link: <http://dn.dk/Default.aspx?ID=29937>

DOF mener, at man netop i Vadehavet har muligheden for at udpege og udvikle sådanne områder. Også i forbindelse med klimatilpasning af landskabet er den fri dynamik en afgørende faktor. Med de øgede regnmængder og flere stormfloder bliver det nødvendigt at kunne lade vandmasser vandre ind over områder, der netop tidligere dannede en naturlig overgang mellem land og hav, og som, hvis de genetableres, kan tage noget af presset fra øvrige arealer.

Målsætning 4

DOF har ingen kommentarer til de beskrevne indsatser vedr. kulturmiljøerne, men støtter grundlæggende bestræbelserne på at sikre kulturhistoriske helheder og enkeltelementer, herunder driftsformer i landbruget, der traditionelt har skabt en karakteristisk flora og fauna.

Målsætning 5

DOF støtter indsatserne vedr. friluftsliv og natur/kulturoplevelser og medvirker gerne ved udviklingen af forbedrede oplevelsesfaciliteter. Eksisterende rute- og stiforløb i nationalparken kan synliggøres og faciliteres langt bedre end det er tilfældet i dag. Der er allerede i dag gode muligheder for at færdes i nationalparken til fods og på cykel, og de enkelte kommuner har på forskellig vis udgivet kort- og formidlingsmateriale til ruterne. Esbjerg Kommune har således udgivet gode og detaljerede cykelkort, og på Fanø findes ligeledes et helt nyt kortmateriale. Nationalparken kan med fordel samle, udgive og formidle et egentligt nationalpark-materiale og kan, i samarbejde med kommunerne, Naturstyrelsen og lodsejerne, forbedre faciliteterne langs ruterne. Nye ruteforløb kan

etableres, når disse ikke har negativ indflydelse på naturværdierne i de pågældende områder. DOF opfordrer samtidig nationalparkbestyrelsen til at udpege "stilleområder", hvor naturforholdene taler for dette. F.eks. omkring fuglenes fælde- og højvandsrastepladser.

Hvad angår infrastrukturen og ruteforløb på vandet er det afgørende for DOF, at nationalparkens planer anerkender de eksisterende reservatbestemmelser og NATURA 2000-direktivets krav om, at nye anlæg og aktiviteter ikke må påvirke beskyttede arter og naturtyper negativt. Indenfor disse rammer støtter DOF, at f.eks. sejladsmulighederne i Vadehavet forbedres, f.eks. via en bedre afmærkning af løb og dyb. Hensynet til fældende, fouragerende og højvandsrastende fugleflokke skal komme i første række. En forbedret afmærkning bør også indbefatte styrket formidling og information om sårbare områder og hensynsfuld færdsel. Fugleforekomsterne er ofte af høj international betydning, og DOF noterer sig med glæde, at planen påpeger, at den rekreative færdsel skal være bæredygtig.

Målsætning 6

DOF støtter målsætningen om, at friluftsliv og turisme skal ske på et bæredygtigt grundlag i samarbejde med lokalbefolkning, turisterhvervet og områdets formidlingsinstitutioner. Foreningen bakker op om, nationalparken i høj grad søger samarbejde og dialog med Det Trilaterale Vadehavssamarbejde.

Planerne om at vurdere friluftslivets og turismens påvirkning af natur- og kulturværdierne kan DOF også støtte. Det er helt afgørende for nationalparkens arbejde med at styrke de rekreative muligheder i området. Nationalparken bør dog ligeledes søge faglig rådgivning på dette punkt, hvilket bør tydeliggøres i planen. Der findes allerede talrige undersøgelser på området.

Målsætning 7

Sikring af sårbare naturområder mod slitage og forstyrrelse bør være et vigtigt punkt for nationalparkbestyrelsen. Det bør dog tilføjes, at nationalparken vil arbejde for at sikre områder mod *enhver form* for forringelse.

Især turismen kolliderer i dag i visse landskaber med beskyttelsen af truede arter af fugle. Stiafmærkning, zoner, skiltning, formidling og adgangsregulering er alle værktøjer, der kan sikre arter mod forstyrrelse. Nationalparken bør være igangsat og, til en vis grad, koordinator af arbejdet med at lokalisere "konfliktområder", søge evt. dispensationer og

igangsætte det praktiske arbejde med afmærkning, zonerings osv. Især på strande og visse strandenge er der behov for en koordineret indsats, da disse områder kun i mindre grad er omfattet af de allerede gældende reguleringer i Vildtreservat Vadehavet. Der er derfor i meget høj grad brug for en aktiv indsats fra både kommunale og statslige myndigheders sider, men arbejdet er i dag tilfældigt og mangelfuld. Her kunne nationalparken gøre en forskel.

Netop Vildtreservatet Vadehavets bestemmelser har afgørende betydning for jagten i Vadehavet. Som bekendt revideres bekendtgørelsen i nærmeste fremtid efter NATURA 2000-planernes vedtagelse og nationalparkens etablering. Nationalparkbestyrelsen vil derfor formentlig skulle forholde sig til jagten, og DOF ser frem til en åben og konstruktiv dialog herom. DOF har tidligere påpeget behovet for refugier i baglandet/marsken, hvor vandfugle kan raste uforstyrret ved højevande og især ved ekstraordinære høje vandstande, hvor rasteplasserne i selve Vadehavet skylles over. Der findes oplagte arealer i tilknytning til åerne, især hvis disse genoprettes. Sådanne jagtfri områder vil styrke oplevelsesmulighederne mærkbart og give både jagtbare og ikke-jagtbare arter en mulighed for at udnytte pladsen i marsken.

Målsætning 8

DOF støtter varmt de beskrevne indsatser vedr. naturvejledning og formidling i nationalparken og bidrager gerne til udviklingen heraf, især selvfølgelig når det gælder Vadehavets fuglefauna.

Målsætning 9

DOF støtter en styrket forskningsindsats og undervisning i Vadehavets natur- og kulturværdier. Foreningen mener overordnet, at de danske nationalparker mangler faglige input i arbejdet med at sikre og skabe natur og biodiversitet. Da bestyrelsen, også i Vadehavet, består af myndigheder og interesseorganisationer, er der et stort behov for faglig sparring, hvis indsatserne skal bære frugt, og de relativt få økonomiske midler skal bruges mest effektivt. Forskning indenfor nationalparkens interessefelter er derfor i høj grad påkrævet.

Målsætning 10

Målet om at nationalparkens udvikling skal ske i samspil med omgivelserne er helt selvfølgelig. DOF støtter naturligvis udvekslingen af erfaringer og idéer med udenlandske

parker. Nationalparken bør dog samtidig forpligte sig selv til at søge løbende faglig bistand hos relevante forskningsinstitutioner, hvilket DOF appellerer til skrives ind i formuleringen.

Foreningen støtter udviklingen af CO2 neutrale løsninger inden for transport, overnatning og opvarmning.

Målsætning 11

Nationalparken bør naturligvis, som det formuleres, udvikles i samarbejde med Det Trilaterale Vadehavssamarbejde.

Målsætning 12

DOF er enig i, at nationalparkens udvikling skal følges og evalueres, og at der tilrettelægges et overvågningsprogram, der understøtter den allerede eksisterende overvågning. Det skal igen understreges, at overvågningen skal være fagligt funderet. Det er samtidig nødvendigt at opstille mål for de naturforbedrende tiltag, hvis evalueringen skal være brugbar, jf. kommentar til målsætning 2.

Med venlig hilsen

Egon Østergaard

Formand for Dansk Ornitologisk Forening

Anette Fonder Nielsen

DOF's medlem af nationalparkbestyrelsen

Marco Brodde

Næstformand for DOF

Jens Rye Larsen

Formand for DOF Sydvestjylland

Gert Fahlberg

Formand for DOF Sønderjylland

